

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นันทนา ราชเฉลิม

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บันทึก ราชเฉลิม

คำนำ

งานสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่อง “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” นี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มที่ 2 (ร้อยเอ็ด สกลนคร ขอนแก่น หนองบัวลำภู เลย และนครราชสีมา) เป็นการสังเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสถานะและบทบาทของวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับของไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อสถานะภาพของวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคสมัยต่าง ๆ

ในตอนกลางของบทสังเคราะห์ได้นำเสนอเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพอสังเขป ตลอดจนได้ให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดเนื้อหาที่จะศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ครูผู้สอน

ในช่วงท้ายเป็นการถอดบทเรียนจากงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 3 โรงเรียนที่ร่วมโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับ สกว.

ผู้สังเคราะห์หวังเป็นอย่างยิ่งว่า “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและผู้สนใจทั่วไปตามสมควร

นันทนา ราชเฉลิม

กิตติกรรมประกาศ

งานสังเคราะห์องค์ความรู้ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ดังที่ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ก่อนอื่นผู้เขียนขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มที่ 2 ที่ให้การสนับสนุนทุนในครั้งนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณ ท่านอาจารย์ รศ.ดร.เพ็ญณี แร่อท ที่ให้กำลังใจ ช่วยถามคำถามสำคัญ และแนะนำแหล่งข้อมูลในการสืบค้นตั้งแต่เริ่มต้น

ขอขอบคุณท่านอาจารย์ รศ. ดร.ทัศนีย์ บุญเติม ด้วยคำพูดสั้น ๆ ของท่านที่ว่า “งานของเธอชิ้นนี้ดูมีอนาคต” ซึ่งอาจารย์อาจจะไม่รู้ว่าทำให้ผู้เขียนรู้สึกมีกำลังใจที่จะศึกษาค้นคว้าและทำงานนี้มากแค่ไหน

ผู้เขียนขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับ อาจารย์หม เกตุวงษา หัวหน้าโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มที่ 2 ที่ได้ให้คำปรึกษา วางกรอบงาน ตรวจแก้ ปรับปรุง ชัดเกลา โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย จนผู้เขียนรู้สึกพอใจที่งานต้องได้แก้ไขมากมายและยาวนานขนาดนี้

ขอขอบคุณท่าน ผศ. ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานสังเคราะห์องค์ความรู้นี้หลายประการ

ขอบคุณท่าน ศน. นิรัชรา จันทิหล้า ที่เป็นเพื่อนไปพบที่ปรึกษา ทั้งยังอาสาช่วยรถยนต์ส่วนตัวให้เป็นอย่างดียิ่งไปและกลับ

สุดท้ายขอขอบคุณ คุณโกเมนทร์ สารพิมพา เพื่อนผู้ใจดีที่ออกแบบปกงานให้สวยงาม เก็บสองเดือน ทำให้ผู้เขียนต้องพยายามเร่งทำงานนี้ให้สำเร็จ แล้วยังช่วยออกแบบจัดทำอาร์ตเวิร์คเนื้อหาให้ด้วย

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานสังเคราะห์องค์ความรู้นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่จะนำไปต่อยอดแนวคิด และนำสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียนต่อไป

นนทนา ราชเฉลิม

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน	
ความนำ	6
1. ความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์	9
2. ประวัติศาสตร์ไทยในการจัดการเรียนการสอน	10
3. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน	11
4. ความเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน	14
5. แนวโน้มในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในอนาคต	29
6. บทเรียนจากการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: ของนักเรียนในโครงการ ยู่วิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่ม 2	33
บทสรุป	36

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความนำ

ก่อนที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะต้องทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” ก่อน เพราะแต่ละยุคสมัยจะกำหนดไว้แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลง การศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ในปี พ.ศ. 2545 การกำหนดให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพก็เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 เป็นต้น และนอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาลแต่ละยุคแต่ละสมัย รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งในแต่ละยุคสมัยกำหนดอายุผู้เรียน และจำนวนปีที่เรียนไว้แตกต่างกันไป เช่น

1. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 (พ.ศ. 2479 - พ.ศ. 2502)

ประกาศใช้วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2479 การศึกษาภาคบังคับ คือการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่สี่

2. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 (พ.ศ. 2503 - พ.ศ. 2519)

ประกาศใช้วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2503 การศึกษาภาคบังคับ หมายถึง การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่เจ็ด

3. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 (พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2544)

ประกาศใช้วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2520 การศึกษาภาคบังคับ หมายถึง การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่หก หรือจนกว่าจะมีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ จึงจะถือว่าพ้นเกณฑ์ภาคบังคับ

4. พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 (พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน)

ประกาศใช้ในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2545 การศึกษาภาคบังคับ หมายถึง การศึกษาชั้นปีที่หนึ่ง ถึง ชั้นปีที่เก้า ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

5. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2545

ถือว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่หก ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 12 ปี แต่บังคับ 9 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545

ดังนั้น ในงานสังเคราะห์ครั้งนี้จึงให้คำนิยามของ “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” ว่า การศึกษาที่รัฐจัดให้กับผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ในหลักสูตรเดียวกันอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมโดยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ จำนวนปีที่เรียน อายุการเข้าเรียน ไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ หรือพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตามลำดับทั้งด้านเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล รวมทั้งระบบบริหารจัดการต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวคิด ปรัชญา ความเชื่อ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ปัญหาสังคม การค้นพบใหม่จากการวิจัยของศาสตร์ต่าง ๆ และปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งเหตุผลในลักษณะนี้เราจะเห็นได้จากความเป็นมาและความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ทั้งสามฉบับที่ว่า “เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมไทยและสังคมโลก ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย ดำเนินถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (กระทรวงศึกษาธิการ. 2532. คำนำ, 2545. คำนำ, 2552. คำนำ)

การศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีพัฒนาการและเป้าหมายของตนเองแน่นอนที่สุดที่ไม่ได้ปลอดจากอิทธิพลจากสิ่งรอบข้างเช่นเดียวกับเรื่องอื่น ๆ คำว่า “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” (Local history) เป็นคำใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยราวต้นทศวรรษ 2510 มานี้เอง เพราะจะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาก่อนหน้านั้นผู้บุกเบิกประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแบบวิชาการรุ่นแรก ๆ ในทศวรรษ 2500 ล้วนแต่ใช้คำว่า “ประวัติท้องถิ่น” “ตำนานท้องถิ่น” หรือ “ประวัติบ้านเมือง” ในความหมายของ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ที่เข้าใจกันในปัจจุบัน

ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ อาจจะเป็นนักประวัติศาสตร์คนแรกที่ใช้คำว่า “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ในความหมายประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองตาม “ท้องถิ่น” ต่าง ๆ

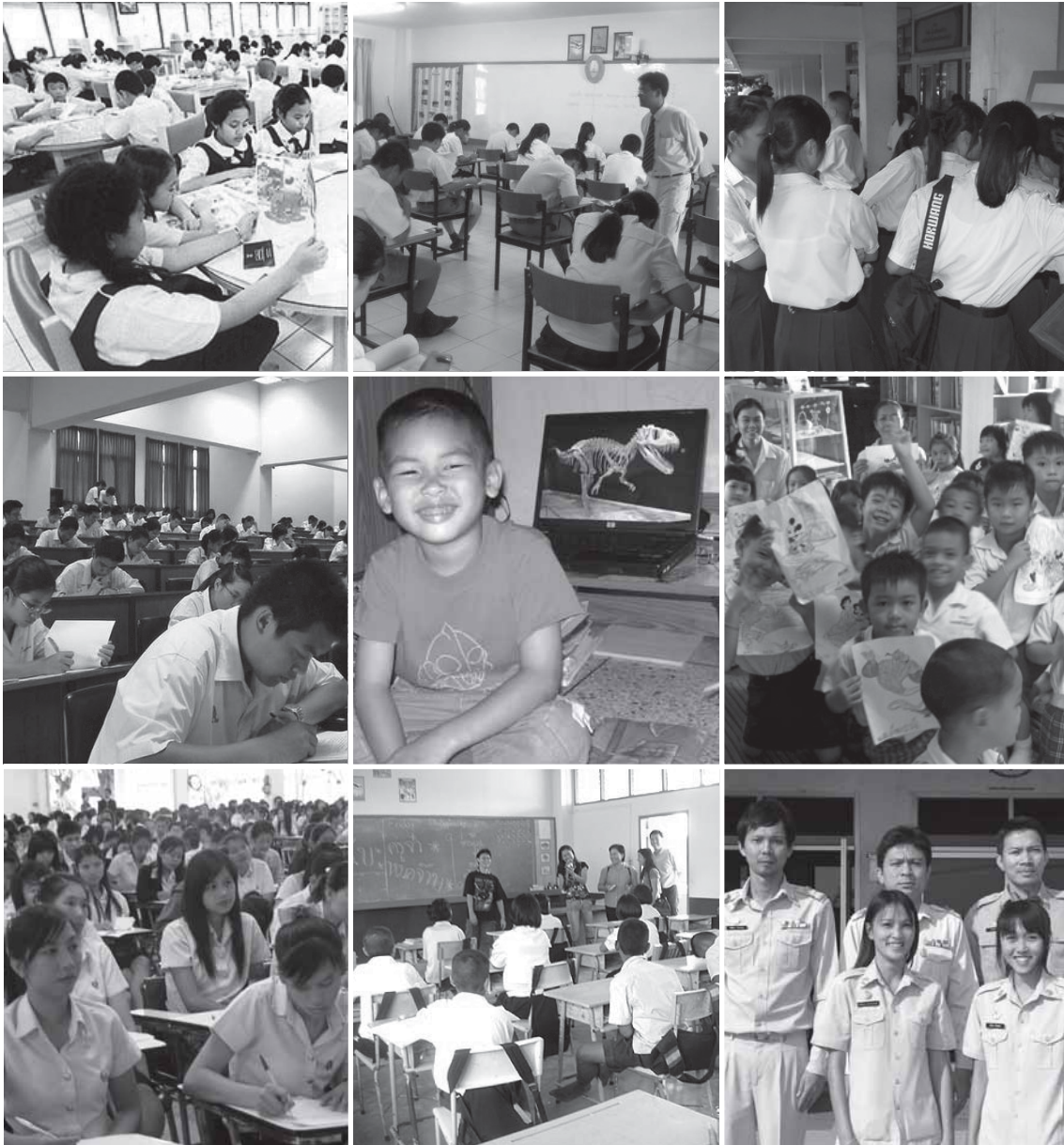

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังที่ท่านได้เขียนไว้ในคำนำหนังสือ **ประวัติศาสตร์อีสาน** ของ เต็ม วิภาคย์พจนกิจ ฉบับพิมพ์ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2513 (ยังยุทธ ชูแว่น. 2551 หน้า 27)

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการศึกษาประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน อันเป็นประเด็นที่สังคมกำลังให้ความสำคัญอยู่ในปัจจุบัน

1. ความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์

โรเบิร์ต วี แดเนียลส์ กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์คือ ความทรงจำอันว่าด้วยประสบการณ์ของมนุษย์ ซึ่งถ้าถูกลืมหรือละเลยก็เท่ากับว่าเราได้ยุติแนวทางอันบ่งชี้ว่าเราคือมนุษย์ หากไม่มีประวัติศาสตร์เสียแล้วเราจะไม่รู้ว่าเราคือใคร เป็นมาอย่างไร เหมือนคนเคราะห์ร้ายที่อยู่ในภาวะมึนงง เสาะหาเอกลักษณ์ของเราอยู่ท่ามกลางความมืด” (โรเบิร์ต วี แดเนียลส์. ศึกษาประวัติศาสตร์อย่างไรและทำไม แปลโดย ธิดา สารยา. 2520 หน้า 1)

จิตร ภูมิศักดิ์ (อ้างถึงใน ธวัช คำนวน <http://www.thaigoodview.com/library> ค้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2553) กล่าวว่า “วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยความชัดเจนในการต่อสู้ทางสังคมมนุษย์ ซึ่งวิชานี้เสมือนตัวอย่างของการต่อสู้ทางสังคมแห่งชีวิตของชนรุ่นหลังการศึกษาประวัติศาสตร์จึงเป็นหัวใจแห่งการศึกษาความเป็นมาของสังคม เป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะไขไปสู่การปฏิบัติอันถูกต้อง”

ระพี สาคริก (<http://www.openbase.in.th/files/rapeearticle2009026.doc>. ค้นเมื่อวันที่ 16 ส.ค. 2552) กล่าวว่า “การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ก็เป็นการเรียนรู้ของแต่ละคนรวมทั้งอดีตของสังคมและประเทศชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของตนเอง อันจะนำไปสู่ความมั่นคงเข้มแข็งรวมทั้งความซื่อสัตย์ในการพึ่งพาตนเอง เพื่อหวังที่จะให้วิถีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตและชุมชนสามารถดำเนินต่อไปสู่ออนาคตได้อย่างมั่นคง ประวัติศาสตร์เป็นทั้งวิทยาศาสตร์และศิลปะ ประวัติศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ในระเบียบวิธี และเป็นศิลปะในการเรียบเรียงและพรรณนา”

ธิดา พิทักษ์ไพรวรรณ (2524. หน้า 6) การศึกษาประวัติศาสตร์ต้องเป็นไปตามระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ หรืออย่างน้อยก็เป็นวิธีที่นักวิชาการทางประวัติศาสตร์ให้การยอมรับ เมื่อศึกษาได้ข้อเท็จจริงแล้วต้องนำมาจัดหมวดหมู่เรียบเรียงเรื่องราวให้น่าอ่านน่าสนใจ มีการวิพากษ์ตัดสินในเรื่องพัฒนาการและความเสื่อม มิฉะนั้นแล้วงานการศึกษาประวัติศาสตร์จะไม่มีอะไรเป็นประโยชน์เลยนอกจากรู้ว่าอะไรเกิดขึ้นบ้างตามเวลาที่ศึกษา เพราะฉะนั้นการเขียนประวัติศาสตร์จึงค่อนข้างไปทางศิลปะ เป็นปรัชญา การโต้เถียง การโฆษณาชวนเชื่อ หรือข้อแก้ตัว ดังนั้น ผู้อ่านงานเขียนทางประวัติศาสตร์เรื่องใดก็ให้ระลึกไว้เสมอว่า ผู้เขียนประวัติศาสตร์เป็นใคร มีความมุ่งหวังอะไรเป็นพิเศษหรือไม่ นิยมชมชอบ หรือไม่ชอบสิ่งใด เพื่อที่เราจะได้ไม่ตกไปอยู่ในความเชื่อนั้นโดยไม่ผ่านวิจารณ์ญาณของตนเอง

2. ประวัติศาสตร์ไทยในการจัดการเรียนการสอน

โดยทั่วไปประวัติศาสตร์ไทยนับย้อนหลังไปถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 18 (เป็นช่วงเวลาที่เริ่มสถาปนากรุงสุโขทัย) เมื่อคนไทยกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจนในดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 หน้า 2) เนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พ.ศ. 2521 เป็นต้นมาพบว่า ได้แบ่งยุคสมัยของการศึกษาตามแบบสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระบิดาของวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดีไทย คือ การแบ่งตามการเกิดและล่มสลายของรัฐ โดยผูกโยงเรื่องเป็นเส้นตรง ซึ่งในแต่ละยุคแต่ละสมัยก็จะศึกษาถึงประวัติการปกครอง เศรษฐกิจการค้า สังคม ศิลปวัฒนธรรม และความสัมพันธ์กับประชาคมโลกเป็นต้น

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

นอกจากการแบ่งยุคสมัยการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยตามแบบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแล้ว ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ นักประวัติศาสตร์คนสำคัญของไทยยังได้เสนอถึงหัวข้อสำคัญที่ควรเป็นแกนกลางของประวัติศาสตร์แห่งชาติไทยไว้ 8 หัวข้อ ดังนี้

- 1). การตั้งถิ่นฐานของผู้คนนับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ถึงยุคประวัติศาสตร์ตอนต้น <http://th.wikipedia.org/w/สมัยก่อนประวัติศาสตร์> (หน้านี้ไม่มี)
- 2). การเข้ามาของอารยธรรมใหญ่ คือ อินเดีย และ จีน <http://th.wikipedia.org/wiki/>
- 3). ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในคริสต์ศตวรรษที่ 13 <http://th.wikipedia.org/wiki/>
- 4). ยุคสมัยของการค้า (คริสต์ศตวรรษที่ 15 - 17)
- 5). ก่อนสมัยใหม่ “<http://th.wikipedia.org/wiki/สมัยใหม่>
- 6). รัฐ <http://th.wikipedia.org/wiki/สมบูรณาญาสิทธิราชย์> <http://th.wikipedia.org/wiki/สยาม>
- 7). การปฏิวัติ 2475 และกำเนิดรัฐประชาชาติในทางทฤษฎี และ
- 8). การปฏิวัติ 14 ตุลาคม 2516 <http://th.wikipedia.org/wiki/>

แต่จากการสำรวจหนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่ามีการแบ่งยุคสมัยของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยตามแบบดั้งเดิม สาเหตุอาจเนื่องมาจากจุดมุ่งหมาย มาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทำให้จำเป็นต้องแบ่ง

ยุคสมัย และเนื้อหาการศึกษาประวัติศาสตร์ตามนั้น หรืออาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรประวัติศาสตร์เคยชินกับการศึกษาในแบบนั้น จึงยังเห็นว่าการแบ่งในแบบเดิมมีความเหมาะสมแล้ว

แต่ ภาณุทัต ยอดแก้ว นักวิชาการอิสระ (เชิงอรรถโดยมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน 11 ส.ค. 2551 <http://www.midnightuniv.org/midnighttext/00209999859.html>) ได้วิพากษ์แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาว่า “ตำราประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบันยังคงอาศัยโครงเรื่องประวัติศาสตร์แบบเก่า คือ การบรรยายภาพอดีตจากอาณาจักรโบราณโดยแบ่งเป็นยุคต่าง ๆ ดังนี้ สุโขทัย-อยุธยา-ธนบุรี-รัตนโกสินทร์ แม้ว่าในความเป็นจริงนั้น การเรียงลำดับดังกล่าวไม่สามารถสะท้อนความจริงในประวัติศาสตร์ของชาติมากนัก และยังขัดแย้งต่อการเข้าใจตัวตนของประวัติศาสตร์อยุธยา ซึ่งน่าจะเป็นช่วงสมัยที่มีความเข้มข้นในการสร้างอัตลักษณ์ไทย”

3. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเฟื่องฟูเป็นอย่างมากหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และกระแสสังคมได้ให้ความสนใจอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองเศรษฐกิจ และสังคมที่ให้ความสำคัญกับความรู้ในเรื่องท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น (ยงยุทธ ชูแว่น. 2551 หน้า 11) ดังจะเห็นได้จากขอบเขตของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) ข้อที่ 3) ระบุว่า “**เพิ่มความสำคัญในการพัฒนาส่วนภูมิภาค และได้จัดทำแผนพัฒนาระดับภาคและระดับจังหวัดขึ้น โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ส่วนรวม**” และเหตุผลของคณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตร พ.ศ. 2515 ที่มีนายสิปพนธ์ เกตุทัต เป็นประธานในขณะนั้น สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร พ.ศ. 2503 ความตอนหนึ่งว่า “**หลักสูตรโรงเรียนมัธยมแบบประสมมิได้จบในตัวเอง และไม่เอื้ออำนวยให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบวิชาชีพได้ เนื่องจากเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น**” (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 หน้า 129) นี่แสดงให้เห็นว่าในแวดวงการศึกษาภาคบังคับก็ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นพร้อมกับทุกภาคส่วนของสังคมตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

3.1 ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นประวัติศาสตร์สังคมของชุมชนต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่ไม่ใช่หมายถึงศูนย์กลางการเมืองแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นประวัติศาสตร์แนวใหม่ที่มุ่งศึกษาวิถีชีวิตของ

ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเอาชีวิตชาวบ้านเป็นศูนย์กลางของการศึกษา ซึ่งน่าจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง การมองประวัติศาสตร์จากจุดยืนเบื้องล่าง มีลักษณะประวัติศาสตร์ชาวบ้าน เพราะฉะนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงทำให้รู้ถึงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทักษะคติ ความคิดของคน (ธิดา สารยา. 2529 หน้า 79, ยงยุทธ ชูแว่น. 2545 หน้า 102 - 114) ในลักษณะความมีส่วนร่วมกันของผู้คนเหล่านั้นว่าได้เผชิญการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จากทั้งสาเหตุภายนอกและภายในสังคมได้เกิดการปรับตัวและประสบการณ์บางส่วนได้กลายเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนรุ่นต่อ ๆ มา (ทวีศิลป์ สืบวัฒน. http://yuvavijai.pr.in.th/attachments/059_แนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น) ผลของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะช่วยให้มองเห็นลักษณะที่เป็นภาพรวมในระดับจุลภาค หรือสังคมที่เป็นมาตุภูมิได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และในที่สุดจะช่วยสร้างภาพรวมแห่งอดีตของสังคมได้ทั้งหมด (สมชาติ มณีโชติ. 2551 หน้า 3)

3.2 ความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้คนเห็นรากเหง้าของตนเอง เกิดสำนึกความเห็นคุณค่า ความภูมิใจ และศักดิ์ศรีของสิ่งที่ตนเองมีอยู่ที่เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษในท้องถิ่น ความภูมิใจนี้ทำให้คนเรามีความเชื่อมั่นในตัวเองว่ามีของดีอยู่ (สิลาภรณ์ บัวสาย <http://www.trf.or.th/keydefault.asp>) ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่างจากประวัติศาสตร์ชาติตรงที่เรื่องราวที่ศึกษาเป็นเรื่องในท้องถิ่น มีเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงมีพยานหลักฐานให้เห็น หรือพูดคุยตัวเป็น ๆ กันได้ การได้พูดคุยเรื่องราวในอดีตนอกจากจะไปฟื้นความทรงจำของผู้เฒ่าผู้แก่แล้ว ยังมักมีผลต่อการฟื้นฟูพลังความคิดและความสุขร่วมกัน ซึ่งกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะทำให้เห็นตัวละคร และทำให้ทั้งเด็กและคนในชุมชนเห็นว่าตัวเขาหรือบรรพบุรุษเขามีที่ยืนอยู่ในประวัติศาสตร์การสร้างถิ่นฐานของชุมชนในท้องถิ่น เขาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างบ้านแปงเมือง เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน กระบวนการศึกษาเช่นนี้จึงมีผลไปเปลี่ยนทั้งการเรียนรู้สำนึกและความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น (สิลาภรณ์ บัวสาย <http://rescom.trf.or.th/display/index.php?>) ทำให้คนในท้องถิ่นรู้จักตัวเองว่าเขาเป็นใครมาจากไหน แล้วปัจจุบันเป็นอย่างไร อยู่ในตำแหน่งไหนของบ้านเมือง ในขณะที่ ณ เวลานั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาจากระดับบนสู่ระดับล่าง ทำให้เกิดการทำลายกระบวนการเรียนรู้แบบนั้นทำให้คนในท้องถิ่นไม่รู้จักตัวเอง (ศรีศักร วัลลิโภดม <http://www.trf.or.th/keydefault.asp>)

3.3 ขอบเขตของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2530 หน้า 4) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ก็คือให้ความสนใจในความหลากหลายของวิถีวัฒนธรรม ประเพณี และระบบที่แตกต่างกัน ของชุมชนต่าง ๆ ความหลากหลายของชุมชนนั้นนับได้ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านขึ้นไปจนถึงภาค ที่ร่วมในวัฒนธรรมและประเพณีจากอดีตอันเดียวกันมา ด้วยเหตุดังนั้นขอบเขตของ “ท้องถิ่น” ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่ตายตัวแน่นอน ขึ้นอยู่กับว่าผู้ศึกษาประสงค์จะ ทำความเข้าใจกับประเด็นอะไรของ “ท้องถิ่น” ขอบเขตของการศึกษาก็จะปรากฏขึ้นเอง ดังเช่น หากผู้ศึกษาต้องการเข้าใจระบบเศรษฐกิจนั้นในชุมชนที่ผลิตเพื่อยังชีพ อาจเป็นไปได้ว่า “ท้องถิ่น” อันเป็นหน่วยที่เหมาะสมเป็นเพียงหมู่บ้านหนึ่งหรือตำบลหนึ่ง จะเห็นได้ว่าหน่วยของการศึกษา ย่อมสัมพันธ์กับจุดหมายของการศึกษาอยู่เสมอ ในกรณีของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจุดมุ่งหมาย ของการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดขอบเขตของหน่วยการศึกษาที่สำคัญก็คือขอบเขตของ “ท้องถิ่น” นั้นสามารถตอบคำถามที่ผู้ศึกษาต้องการหาคำตอบเท่านั้น สำหรับการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่อาจจะมีเนื้อหา ที่แตกต่างกันไปตามพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของการจัดการศึกษาแต่ละหลักสูตร ดังจะได้ แสดงให้เห็นเป็นลำดับต่อไปนี้

4. ความเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์และ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอน

ในระยะเริ่มต้นของการจัดการศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรไม่ได้กำหนดให้มีรายวิชาประวัติศาสตร์ไว้เป็นการเฉพาะ จนกระทั่งหลักสูตรสามัญ พ.ศ. 2454 จึงได้กำหนดให้นักเรียน เรียนเรื่องราวประวัติความเป็นมาของชาติ ซึ่งเป็นการเรียนเรื่องราวที่ถูกบันทึกไว้ในพงศาวดาร การเรียนมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจใน

ความเป็นชาติ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นมาที่ยาวนานและยิ่งใหญ่ของชาติไทย

อาจเนื่องจากระยะนั้นเกิดจักรวรรดินิยมใหม่ (ค.ศ. 1875 - 1914 ประมาณ พ.ศ. 2418 - 2457) ประเทศทางยุโรปและอเมริกาเหนือซึ่งได้ปฏิวัติอุตสาหกรรมมาระยะหนึ่งแล้ว จนเกิดความร่ำรวย และต้องการวัตถุดิบในการผลิตจำนวนมาก จึงต่างแสวงหาไปป้อนความต้องการของตนเอง วิธีการหนึ่งก็คือการล่าอาณานิคม โดยอ้างความชอบธรรมในการ

เข้าไปกอบโกยทรัพยากรจากประเทศนั้น ๆ ว่า ประเทศในแถบเอเชียยังเป็นประเทศด้อยพัฒนา ล้าหลังจึงจำเป็นที่ชาวยุโรปที่ศิวิไลซ์กว่าจะเข้ามาช่วยเหลือพัฒนา ในช่วงเวลานั้นเองประเทศเพื่อนบ้านต่างก็ถูกรุกรานและทยอยตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศฝรั่งเศส (เวียดนาม พ.ศ. 2426 กัมพูชา 2431 และ ลาว 2436) ในขณะที่ฝรั่งเศสยึดประเทศเพื่อนบ้านเป็นเมืองขึ้น ดินแดนของไทยที่ติดกับประเทศเหล่านั้นก็พลอยเป็นข้อพิพาทและตกไปเป็นของประเทศเหล่านั้นในที่สุด ทำให้ไทยต้องปรับตัวในหลาย ๆ ด้านเพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มีอารยธรรมที่เคยรุ่งเรืองมาก่อนเพื่อไม่ให้ประเทศที่กำลังล่าอาณานิคมอ้างสิทธิ์เข้ามาครอบครอง

หนึ่งในวิธีที่แสดงความยิ่งใหญ่คือ การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยอย่างกว้างขวาง และบันทึกเรื่องราวเหล่านั้นไว้ในรูป “พงศาวดาร” เพื่อเป็นหลักฐานแสดงความยิ่งใหญ่และรุ่งเรืองต่อนานาชาติและให้คนไทยและเด็กไทยได้เรียนรู้ในนามประวัติศาสตร์ชาติไทย ส่วนคำว่า “วิชาประวัติศาสตร์” เป็นคำที่ปรากฏครั้งแรกใน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471 แต่ก็ยังเป็นการเรียนเนื้อหาในพงศาวดารเช่นเดิม ต่อจากนั้นวิชาประวัติศาสตร์ก็ถูกกำหนดและบังคับนักเรียนทุกคนให้เรียนในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานทุกหลักสูตรจนถึงปัจจุบัน และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาและวิธีการสอน การจัดหลักสูตรตามยุคสมัยเรื่อยมา ซึ่งจะนำเสนอแบ่งออกเป็น 6 ยุค ดังนี้

4.1 ยุคเริ่มก่อตั้งโรงเรียนอย่างเป็นทางการ (พ.ศ. 2414 - 2434)

การจัดการศึกษาอย่างมีแบบแผนของไทยเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2414 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระหว่างปี พ.ศ. 2414 - 2434 แม้ว่าจะยังไม่มีหลักสูตรที่เป็นแบบแผนตามความหมายในปัจจุบัน แต่สิ่งที่ยึดถือเป็นแนวในการจัดการศึกษาขณะนั้น คือ แนวปฏิบัติและแบบเรียน การศึกษาในยุคนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้และความประพฤติ และนำความรู้ไปใช้สนองความต้องการของบ้านเมืองและพระพุทธศาสนา วิชาที่เรียนมี ภาษาไทย เลข และบัญชี แบบเรียนที่ใช้เป็นแบบเรียนหลวง 6 เล่ม (กรมวิชาการ. 2546 หน้า 111) ซึ่งทั้งหมดนี้ ไม่มีเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์

4.2 ยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2435 - 2475)

หลังการก่อตั้งกระทรวงธรรมการ ใน พ.ศ. 2435 ประเทศไทยมีการกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่มีแบบแผนมากขึ้น มีเอกสารหลักสูตรรวมทั้งหมด 9 เล่ม และวิชาประวัติศาสตร์ได้ถูกกำหนดให้เป็นวิชาหนึ่งในการจัดเรียนการสอนในทุกหลักสูตร แต่ในขณะนั้น เรียกว่า **“พงศาวดาร”** โดยเฉพาะหลักสูตรสามัญ พ.ศ. 2454 ซึ่งถือว่าเป็นหลักสูตรที่มีแบบแผน คล้ายคลึงกับหลักสูตรปัจจุบันมากที่สุดคือ มุ่งองค์ประกอบครบถ้วนทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีเนื้อหาวิชา มีการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์มีกำหนดไว้ในหลักสูตรระดับมูลศึกษาว่า **“มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประวัติของชาติจนเกิดความรักชาติบ้านเมือง”** หลักสูตรระดับประถมศึกษากำหนดจุดมุ่งหมายไว้ 9 ข้อ ข้อ 4 ระบุไว้ว่า **“ให้มีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยเกี่ยวข้องกับประเทศอื่นในโลกอย่างไรเพื่อให้เกิดความรักชาติ”** หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ 9 ข้อ 2 ระบุไว้ว่า **“ให้เป็นผู้คุ้นเคยกับหนังสือสำคัญอันเป็นสมบัติของชาติ รู้มาก อ่านและสื่อความหมายได้ถูกต้องคล่องแคล่ว”** ข้อ 5 ระบุไว้ว่า **“ให้รู้จักโลกในส่วนอื่น ๆ นอกจากประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความรักชาติและปรารถนาที่จะบำรุงชาติบ้านเมือง”** (กรมวิชาการ. 2546 หน้า 112 - 120) ส่วนคำว่า **“วิชาประวัติศาสตร์”** เริ่มมีใช้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2471 แต่สิ่งที่กำหนดให้เรียนก็ยังเป็นเรื่องราวในพงศาวดารอยู่เหมือนเดิม กล่าวคือ เป็นการศึกษารายละเอียด

จุดบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา และเหตุการณ์ยึดความสำคัญของศูนย์กลาง ซึ่งแทนที่ด้วยกษัตริย์ ราชสำนัก หรือองค์กรทางการปกครองโดยเฉพาะ (ธิดา สารยา. 2525 หน้า 6) และกำหนดให้นักเรียนเรียนรู้ตามสิ่งบันทึกนั้น โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อความภาคภูมิใจในความยิ่งใหญ่และความเป็นชาติของตน ดังที่ปรากฏอย่างชัดเจนในหลักสูตรทุกระดับ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และวิชาเรียนในยุคนี้ได้รับแรงกดดันจากการขยายอิทธิพลของชาติตะวันตกในการล่าอาณานิคม จึงเห็นว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรคือเน้นให้ผู้เรียนมีความรักชาติ มีความสามัคคีเพื่อบำรุงความเป็นชาติไว้ไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของใคร การเรียนในสิ่งที่จะให้คนมีความรู้สึกถึงความยิ่งใหญ่และความภาคภูมิใจในตนเองก็คือ การเรียนเกี่ยวกับประวัติของเผ่าพันธุ์ตนเอง

ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้นักเรียนรู้เรื่องราวที่ถูกบันทึกไว้ในพงศาวดาร ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความกล้าหาญ และความสำเร็จของชนชั้นนำของชาติ แต่ยังไม่มีความเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นต่าง ๆ เพราะทุกคนต้องเรียนรู้เรื่องเดียวกันคือเรื่องที่ถูกบันทึกไว้ในพงศาวดาร ถึงแม้ว่าในหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะไม่มีการบังคับเรียนวิชาประวัติศาสตร์ก็ตาม แต่การศึกษาระดับอุดมศึกษา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ขึ้นเป็นวิชาความรู้พื้นฐานสำหรับนิสิตในคณะต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2459

ต่อมาในปลายปี พ.ศ. 2466 เมื่อสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมมหาวิทยาลัย ทรงดำเนินการปรับปรุงคณะแพทยศาสตร์และคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงจัดหลักสูตรสำหรับวิชาประวัติศาสตร์ด้วยพระองค์เอง โดยทูลเชิญและเชิญ

ผู้ที่มีความรู้เฉพาะทางมาปลูกถ่าย เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชไชยสิทธิ์ และพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัติ ทรงบรรยายอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียต่อวัฒนธรรมไทย เป็นต้น <http://th.wikipedia.org/wiki/> (วิกิพีเดีย. สารานุกรมเสรี. ค้นเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2553)

4.3 ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475 - 2520)

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการบ้านเมืองทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม ตลอดจนการศึกษาของชาติเป็นอย่างมาก ในช่วงนี้เกิดแผนพัฒนาการศึกษาชาติถึง 3 ฉบับ คือ พ.ศ. 2475 คณะราษฎร ได้ประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับประถมศึกษา มากกว่าระดับอื่น ทำให้การขยายตัวทางการศึกษาภาคบังคับมีมากขึ้น

พ.ศ. 2494 รัฐบาล ประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 โดยปรับปรุงการจัดการศึกษาทั้งปริมาณ และคุณภาพ แนวทางการจัดการศึกษา ระยะนี้เน้นทั้งพุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา

พ.ศ. 2503 รัฐบาลได้ประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 และปรับปรุงหลักสูตรทุกระดับ ขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาจาก 4 ปี เป็น 7 ปี ตลอดระยะเวลา 45 ปี มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาระดับชาติเป็นระยะ ๆ รวม 23 ฉบับ วิชาประวัติศาสตร์ถูกกำหนดให้เป็นวิชาเอกเทศบ้างในบางหลักสูตร แต่ส่วนใหญ่จะถูกจัดรวมไว้ในหมวดวิชาสังคมศึกษาและยังไม่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายให้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เอกสารตำราที่ไม่มีหน่วยงานที่จะเข้ามารับผิดชอบจัดพิมพ์โดยตรง ซึ่งแตกต่างจากสาขาวิชาทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่มีสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ที่ก่อตั้งเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2515 มีหน้าที่เข้ามารับผิดชอบในเรื่องนี้โดยเฉพาะได้พัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งได้มีโครงการการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับระยะนี้อยู่ใน

ช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515 - 2519 ซึ่งรัฐเน้นการพัฒนากำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รัฐจึงเร่งผลิตกำลังคนสายวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหลัก จึงทำให้วิชาประวัติศาสตร์ซึ่งไม่เป็นวิชาชีพ ถูกลดความสำคัญลงตามลำดับ และจนในที่สุดเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 วิชาประวัติศาสตร์จึงเหลือสถานะในหลักสูตรเพียงระดับหน่วยย่อยของหน่วยการเรียนรู้ชาติไทย เท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 หน้า 42)

4.4 ยุคหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 และฉบับปรับปรุงพร้อมกันทุกหลักสูตร พ.ศ. 2533

หลักสูตรประถมศึกษา 2521 เป็นหลักสูตรหมวดวิชา ทำให้เกิดการสลายตัวในความเป็นเอกเทศของวิชาต่าง ๆ หลักสูตรนี้จัดเป็นกลุ่มวิชา ประกอบด้วยกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มทักษะ กลุ่มส่งเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

วิชาประวัติศาสตร์ถูกรวมไว้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งในกลุ่มนี้มีวิชาอื่น ๆ ที่รวมอยู่ในกลุ่มเดียวกันถึง 3 วิชา หลักคือ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา โดยจัดบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ ป. 1 - 2 แบ่งออกเป็น 5 หน่วย ชั้น ป. 3 - 4 แบ่งออกเป็น 8 หน่วย และชั้น ป. 5 - 6 แบ่งออกเป็น 12 หน่วย

ทั้งสามระดับนี้ ประวัติศาสตร์อยู่ในหน่วยที่ 4 และหน่วยที่ 5 ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลตามมา เพราะครูผู้สอนสามารถเลือกจุดประสงค์ที่คิดว่าสำคัญมาสอน และวัดและประเมินผลได้ โดยมีเงื่อนไขตามระเบียบการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรว่า นักเรียนต้องผ่านจุดประสงค์อย่างน้อยร้อยละ 60 สิ่งที่มาตามก็คือจุดประสงค์บางข้อถูกละเลยไม่นำมาจัดการเรียนการสอนและวัดผลประเมินผล เนื่องจากหลักสูตรกำหนดให้เนื้อหาทางประวัติศาสตร์มีน้อยเกินไปและยังไปรวมกับวิชาอื่นโดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ จึงทำให้ประวัติศาสตร์ถูกลดความสำคัญไปโดยปริยาย ทั้งยังถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเนื้อหาทางประวัติศาสตร์บางเนื้อหายังไม่ได้ข้อยุติ มีการค้นพบหลักฐานใหม่เกิดขึ้นเรื่อย ๆ การสอนประวัติศาสตร์จึงน่าจะต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของเรื่องราวของประวัติศาสตร์ โดยต้องเน้นทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์มากกว่าการท่องจำเนื้อหา ซึ่งบางเรื่องยังถกเถียงหาข้อสรุปไม่ได้

ดังนั้น เมื่อใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งจึงมีการทบทวนทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการสอน โดยมีการจัดสัมมนาในระดับประเทศถึง 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 หลังจากใช้หลักสูตรการศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) มาแล้ว 3 ปี คือเมื่อ พ.ศ. 2536 ซึ่ง ดร. พนม พงษ์ไพบูลย์

เป็นอธิบดีกรมวิชาการในขณะนั้น ได้จัดสัมมนาโต๊ะกลมเรื่องทิศทางการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยระหว่างวันที่ 11 - 12 มิถุนายน 2536 ณ จังหวัดสุโขทัย เป็นการสัมมนานักคิดในการพัฒนาสังคมไทย นักประวัติศาสตร์ นักพัฒนาหลักสูตร นักพัฒนาสื่อการเรียนการสอน นักวัดผล ครูอาจารย์ สื่อมวลชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งมีศาสตราจารย์ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง เป็นผู้อภิปรายนำ

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ได้จัดประชุมโต๊ะกลมขึ้น ด้วยเหตุผลที่ว่าในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้กำหนดให้วิชาประวัติศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับประถมศึกษา และกลุ่มสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในสาเหตุและปัจจัยของวิวัฒนาการของชาติในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติ ด้วยเหตุดังกล่าวการนำเสนอเนื้อหาทางประวัติศาสตร์จึงเป็นลักษณะที่เปิดกว้าง ทั้งทางด้านเนื้อหาและด้านแนวคิด แต่ปรากฏว่ามีบทความที่สื่อมวลชนได้วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทย สื่อการเรียนการสอนและจากการติดตามการเรียนการสอนประวัติศาสตร์พบว่ามีปัญหาหลายประการ ได้แก่ การนำเสนอแนวคิดทางประวัติศาสตร์จากข้อมูลที่ยังไม่มีข้อยุติแน่นอนนั้น ควรจะนำเสนอในลักษณะใดจึงจะเป็นการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาที่หลากหลายเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศชาติ

ที่ประชุมได้อภิปรายเชิงวิชาการอย่างกว้างขวาง โดยมีสารโดยสังเขป (กรมวิชาการ. 2536 หน้า 187 - 189) ดังนี้

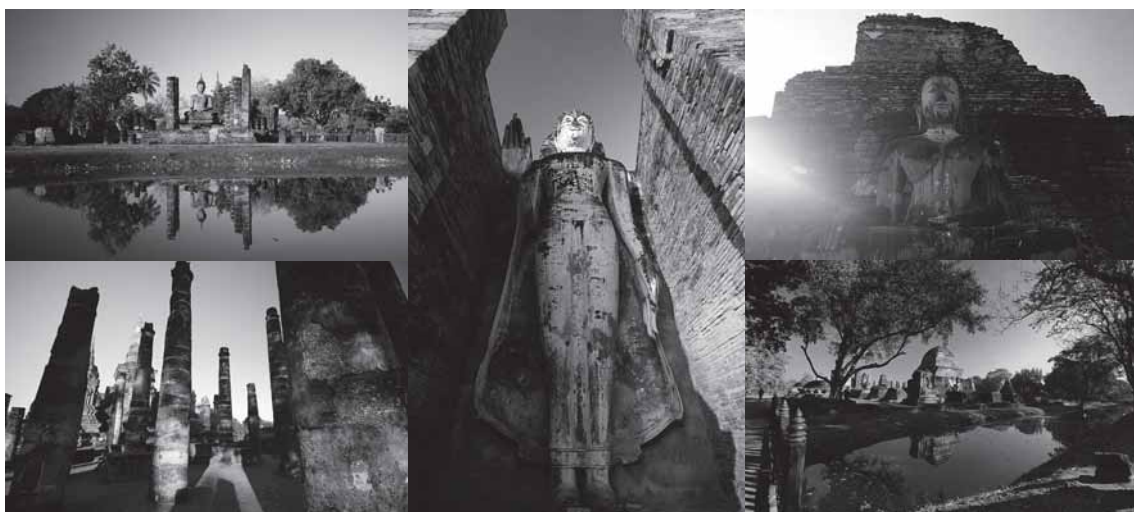
1. เป้าหมาย

1.1 การเรียนประวัติศาสตร์ไทยเท่าที่ผ่านมา ได้ใช้วิชาประวัติศาสตร์ไทยบูรณาการเข้าไปในเครื่องมือให้เกิดความเป็นชาติขึ้นมา อย่างไรก็ตามวิชาประวัติศาสตร์ยังมีความหมายในคุณค่าของตัวมันเอง ซึ่งเกิดจากการสังเกตการณ์และอธิบายปรากฏการณ์จากปัจจัยที่หลากหลาย อีกทั้งการสร้างความคิดที่เป็นนามธรรมขึ้นมาจากปรากฏการณ์จำนวนมาก เป้าหมายที่แท้จริงของการเรียนประวัติศาสตร์ไทยควรเป็นไปเพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นไทย เรียนรู้อย่างมีเหตุผล อธิบายได้ เกิดความภูมิใจในหมู่คน กลุ่มคนที่ร่วมวัฒนธรรม นอกจากนี้การเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ควรเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพคน ให้เป็นคนรู้จักตัวเอง เข้าใจคนอื่น เข้าใจสังคมและเข้าใจโลก ควรใช้วิชาประวัติศาสตร์ไทยเป็นเครื่องมือในการปลูกจิตสำนึกความรู้สึกในความเป็นมนุษย์ ประวัติศาสตร์ไทยจึงควรได้ประโยชน์ในอย่างอื่น 2 นี้ให้มากขึ้น

1.2 การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยนั้นควรมุ่งฝึกให้เกิดวินัย โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยจะต้องมีการฝึกค้นคว้าหาเหตุผล ควรเน้นวิธีการหาความรู้ที่ต้องมุ่งฝึกฝนอย่างยากยิ่ง

1.3 การศึกษาประวัติศาสตร์ควรเป็นไปเพื่อการฝึกฝนคนให้มีเหตุผล ให้อยอมรับข้อสรุปต่าง ๆ ด้วยเหตุผล ไม่ควรเน้นองค์ความรู้มากนัก แต่ควรให้นักเรียนสรุปจากข้อมูลที่นักเรียนได้ฝึกฝนค้นคว้า

2. หลักสูตร

2.1 หลักสูตรประวัติศาสตร์ไทยควรแบ่งเป็นสองส่วน คือส่วนที่คงที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ และส่วนที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ปรับเปลี่ยนสาระสำคัญได้

2.2 ควรมองประวัติศาสตร์ไทยอย่างมีความต่อเนื่องในการพัฒนาชาติของคนไทย ทั้งความโดดเด่นของสุโขทัยคู่ขนานไปกับอาณาจักรต่าง ๆ ที่เจริญควบคู่กันมากับอาณาจักรสุโขทัย ควรบรรจุสาระการศึกษาสังคมไทยก่อนสุโขทัยซึ่งมีร่องรอยความเจริญทางวัฒนธรรมลักษณะพหุลักษณะค่อนข้างที่จะมาเป็นเอกลักษณ์ โดยเน้นให้เห็นกระบวนการสร้างชาติว่าได้ผ่านกระบวนการที่หลากหลาย

2.3 เนื้อหาสาระของหลักสูตรควรเริ่มตั้งแต่ลี้ลับตัว จังหวัด ประเทศและโลก อย่างเป็นอยู่ในหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 เป็นสิ่งที่เหมาะสมกับภาวะของผู้เรียนแล้ว

2.4 ควรใช้ทฤษฎีมาอธิบายปรากฏการณ์ในประวัติศาสตร์ไทยอย่างหลากหลาย เปิดโอกาสให้ทฤษฎีและผลงานทางวิชาการที่ค้นพบใหม่ได้มีโอกาสเข้ามาเป็นปัจจัยในการพัฒนาหลักสูตร

2.5 ควรเน้นให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาสังคมไทยอย่างต่อเนื่องในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้นักเรียนที่จบการศึกษาในแต่ละระดับ มองเห็นภาพรวมของการศึกษาสังคมไทย โดยมีความลุ่มลึกต่างกัน

2.6 หลักสูตรควรสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม วิถีชีวิต ค่านิยมท้องถิ่นครอบคลุมทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท

3. การเรียนการสอนหรือวิธีการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย ควรเป็น

- 3.1 การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยควรเป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหวเป็นพลวัตร
- 3.2 ควรใช้หนังสือเรียนหลายเล่ม การจัดกิจกรรมหลากหลายให้นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสหลักฐาน เอกสารที่ได้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษา ใช้สื่อที่ทันสมัย
- 3.3 จัดการเรียนการสอนเพื่อจะให้นักเรียนสามารถจับความคิดรวบยอดให้ได้ (Conceptualize) สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนให้เป็นเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถใช้ความคิดพื้นฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างมีความหมาย เข้าใจนามธรรมที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังของรูปธรรม
- 3.4 ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นหลักให้นักเรียนได้ฝึกฝนค้นคว้าที่ยากยิ่ง และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

4. สื่อการเรียนการสอน

- 4.1 แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยควรมีโครงสร้างหลักเป็นแกนมีลักษณะเป็น Out line อันเดียวกัน แต่สามารถนำเสนอได้หลายรูปแบบ
- 4.2 ควรที่จะให้ผู้เขียนและผู้ตรวจเข้าใจถึงหลักการของหลักสูตรในการจัดวิชาประวัติศาสตร์ไทย ควรเปิดโอกาสให้ผู้เขียนและผู้ตรวจได้พบกันทำความเข้าใจกันตั้งแต่เบื้องต้น
- 4.3 ควรส่งเสริมวิหาคความรู้ โดยศึกษาจากห้องสมุดที่มีคุณภาพ มีหนังสืออุเทศ หนังสืออ่านประกอบ วีดิทัศน์ สไลด์ และสื่อที่ทันสมัย
- 4.4 ทุกจังหวัดควรมีพิพิธภัณฑ์เมืองเพื่อใช้เป็นแหล่งค้นคว้า

5. การส่งเสริมครู

- 5.1 ครูผู้สอนควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาตนเอง เข้าใจการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
 - 5.2 ครูควรเข้าใจหลักการ จุดหมายของหลักสูตร และเข้าใจวิธีสอนโดยการฝึกปฏิบัติ
- ผลจากการสัมมนาโต๊ะกลมในครั้งนี้เป็นที่สนใจของผู้คนอย่างกว้างขวาง เห็นได้จากการที่หนังสือพิมพ์ลงข่าวอยู่ถึง 6 วันซึ่งโดยปกติข่าวทางการศึกษาจะไม่ค่อยได้รับความสนใจลงอย่างต่อเนื่องขนาดนี้ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าตอนสิ้นสุดการสัมมนา ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์ อธิบดีกรมวิชาการกล่าวว่า **“จะไม่นำข้อเสนอและสิ่งที่สัมมนานี้ไปเปลี่ยนแปลงหลักสูตรโดยทันทีทันใด เพราะว่าการกระทำเช่นนั้นจะเป็นอันตราย จะต้องใช้กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร”**

จากการสัมมนาครั้งที่ 1 ทั้งช่วงเวลาถึง 6 ปี จึงมีการนำประเด็นปัญหาเดิมมาพิจารณา และทางกรมวิชาการได้จัดสัมมนาครั้งที่ 2 โดยจัดที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี และ

ระยอง เมื่อสิ้นสุดการสัมมนาครั้งที่ 2 กรมวิชาการก็ได้ปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเพิ่มเติมวิชาประวัติศาสตร์ไทยในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2542 ทั้งนี้เพื่อแยกวิชาประวัติศาสตร์ออกมาเป็นวิชาเฉพาะ และให้นักเรียนทุกคนได้เรียนประวัติศาสตร์ไทยเพิ่มขึ้น โดยมีเนื้อหารายละเอียดลึกซึ้งตามระดับที่เหมาะสมต่อวุฒิภาวะของผู้เรียน

และในครั้งนี้ กรมวิชาการได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ **“ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนกันอย่างไร”** ออกมาให้ครูผู้สอนได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน แต่ผู้เขียนไม่ได้ติดตามว่ามีใช้กันอย่างทั่วถึงหรือไม่ เพราะทางเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 2 เพิ่งได้รับคู่มือเล่มนี้ในช่วงมีการสัมมนาวิทยุวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มที่ 2 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2552 ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หลังจากนั้นเพียง 2 ปี หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 ก็ประกาศใช้ โดยโครงสร้างของหลักสูตรนี้แบ่งเนื้อหาเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชาประวัติศาสตร์ถูกแทรกอยู่กับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภายใต้กลุ่มนี้ มีสาระย่อยอีก 5 สาระ ได้แก่ 1) ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ และ 5) ภูมิศาสตร์

โดยให้แยกสาระที่ 1 คือ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมมาสอนต่างหาก แต่อีก 4 สาระที่เหลือให้สอนแบบบูรณาการ ทำให้มีเวลาสอนไม่เพียงพอเพราะทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้ส่วนมากโรงเรียนจะจัดให้เรียนประมาณ 80 - 120 ชั่วโมงต่อปีการศึกษา เมื่อแยกสาระที่ 1 ออกไปสอนต่างหาก ประมาณ 40 - 60 ชั่วโมง ส่วนที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งก็สอนทั้ง 4 สาระที่เหลือ ซึ่งก็เป็นปัญหาในการจัดแบ่งเวลาในการเรียนของครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้

พัฒนาการจัดการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยในหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับความสนใจและพัฒนาเป็นอันมากในช่วงการใช้หลักสูตรนี้ ส่วนการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะสอดคล้องไปในเนื้อหาในส่วนท้องถิ่นของเรา แต่ก็ยังไม่เห็นมีระเบียบวิธีการศึกษาที่เฉพาะแตกต่างไปจากการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย

หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเกิดขึ้นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กระทรวงศึกษาธิการก็ได้มีการเปลี่ยนแปลง

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรจากเดิมคือ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยรวมการศึกษาทั้งสามระดับเข้าไว้ในหลักสูตรเดียวกัน เรียกว่า **“หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544”** ซึ่งถือเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานฉบับแรกของประเทศไทย กำหนดเนื้อหาการเรียนไว้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน วิชาประวัติศาสตร์ถูกกำหนดไว้ในสาระที่ 4 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีสาระการเรียนรู้อื่น ๆ รวมอยู่ด้วยอีก 4 สาระ รวมเป็น 5 สาระ คือ

- สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
- สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
- สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์
- สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และ

- สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้กำหนดเวลาเรียนให้ในแต่ละช่วงชั้น (ช่วงชั้นละ 3 ปี) ปีการศึกษาละประมาณ 40 - 80 ชั่วโมง โดยเวลา 40 - 60 ชั่วโมงให้เรียนสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เพราะฉะนั้นเวลาที่เหลืออีกประมาณ 20 - 40 ชั่วโมงเป็นเวลาเรียนของอีก 4 สาระ ถือเป็นเวลาที่น้อยมากและความจริงอาจจะน้อยไปกว่านั้น เพราะวิชาสังคมมักถูกจัดตารางสอนไว้ชั่วโมงท้าย ๆ ของวัน ซึ่งมักจะไปตรงกับการจัดกิจกรรมวันสำคัญซึ่งนักเรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรม (สัมภาระณ์ ครูเกรียงจันทร์ เกษทองมา วันที่ 3 กันยายน 2553) ทำให้เวลาเรียนประวัติศาสตร์เหลือน้อยไปอีก และยิ่งน้อยลงไปอีกในเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในขณะที่ธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์นั้นเป็นวิชาฝึกนักเรียนได้เป็นอย่างดีในเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดวิพากษ์ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดประเมินค่า ซึ่งเป็นจุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษายุคนี้ แต่การให้เวลาที่น้อยเกินไปก็เป็นข้อจำกัดประการหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้เรื่องกระบวนการทางประวัติศาสตร์ การศึกษาประวัติศาสตร์ไม่ได้เน้นเฉพาะสาระที่ได้จากการศึกษาแต่เพียง

อย่างเดียว แต่การศึกษาประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องผู้เรียนต้องมีโอกาสได้ฝึกฝนในเรื่องการตั้งคำถาม การสืบค้นข้อมูล การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินหลักฐาน การสังเคราะห์ข้อมูล การเขียนเพื่อการสื่อสาร และต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างมากในการเสาะหาหลักฐานเพื่อยืนยันให้ข้อสรุปมีความหนักแน่นน่าเชื่อถือ

4.6 ยุคปัจจุบัน (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard Based Curriculum) นั้นก็หมายความว่า เป็นหลักสูตรที่กำหนดสิ่งที่ผู้เรียนควรรู้ ปฏิบัติได้ และคุณลักษณะที่สำคัญที่ต้องทำให้เกิดขึ้น กับผู้เรียนไว้ในมาตรฐานและตัวชี้วัดตลอดหลักสูตร (ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) สำหรับสาระ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์กำหนดไว้ 3 มาตรฐาน 80 ตัวชี้วัด (ศึกษาเพิ่มเติมได้ในเอกสารตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551)

● มาตรฐานที่ 4.1 “เข้าใจความหมายความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ” มาตรฐานนี้เป็น เรื่องเกี่ยวกับความคิดรวบยอดทางประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์ ต้องการให้ผู้เรียน เข้าใจเรื่องเวลาและการเปลี่ยนแปลง การสรุปความใด ๆ ของเหตุการณ์ในอดีตต้องอยู่บนพื้นฐาน ของหลักฐานที่ผ่านการวิเคราะห์วิพากษ์ ให้ผู้เรียนตระหนักถึงข้อคิดมุมมองที่แตกต่างกันของ บุคคลต่าง ๆ ที่มีต่อเหตุการณ์เดียวกัน

● มาตรฐานที่ 4.2 “เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบันในด้านความ สัมพันธ์และความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น” มาตรฐานนี้ต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลง ของมนุษยชาติ ความหลากหลายของเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ความเป็นพหุวัฒนธรรมกว่าที่แต่ละสังคม แต่ละท้องถิ่น หรือแต่ละประเทศชาติอื่นบ้านเมืองอื่น รวมทั้งเราเองจะมาอยู่ในสถานะปัจจุบันนี้ ได้ผ่านการต่อสู้เปลี่ยนแปลงและปรับตัวมาอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจตนเองเข้าใจผู้อื่น เปิดมุมมองจากหลายทิศทาง อันจะนำมาซึ่งความสันติสุขของการอยู่ร่วมกัน

● มาตรฐานที่ 4.3 “เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรัก ความภูมิใจ และดำรงความเป็นไทย” มาตรฐานนี้เป็นเรื่องเดิมที่เคยมีมาในทุกหลักสูตร คือการเรียนรู้เรื่องราวแห่งความเป็นมาของตนเอง เพื่อให้ เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและแผ่นดินเกิดเอง จากทั้งสามมาตรฐานนี้ แยกเป็นตัวชี้วัดทั้งหมด 80 ตัวชี้วัด เป็นตัวชี้วัดทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ถึง 28 ตัวชี้วัด หรือ

ประมาณ 1 ใน 3 ของการศึกษาระบบการเรียนรู้อัตนวิสัยทัศน์ตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดเกือบทุกตัวค่อนข้างเป็นนามธรรม การจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและเกิดเป็นคุณลักษณะขึ้นในตัวผู้เรียนเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนต้องวิเคราะห์และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมและหาวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อชี้ให้เห็นว่านักเรียนรู้และปฏิบัติได้ มีคุณลักษณะตามมาตรฐานและตัวชี้วัดนั้นหรือไม่ เท่าใด อยู่ในระดับที่น่าพอใจหรือยัง และจะต้องทำอย่างไรเมื่อผลไม่เป็นดังคาด

นับเป็นการตื่นตัวครั้งสำคัญในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ หลังจากที่มีพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ วันที่ 12 สิงหาคม 2551 ส่วนหนึ่งได้ตรัสถึงความห่วงใยที่เด็กไทยไม่รู้เรื่องราวความเป็นมาของชาติและบรรพบุรุษตนเอง ทำให้กระทรวงศึกษาธิการ และโดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทบทวนปัญหาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อย่างจริงจัง โดยเริ่มตั้งแต่มาตรวจสอบดูว่าวิชาประวัติศาสตร์ถูกวางไว้ที่ไหนของหลักสูตร มีเวลาเรียนเพียงพอหรือไม่ การจัดการเรียนการสอนมีปัญหาอย่างไร ครูผู้สอนมีปัญหาหรือไม่ เอกสารและตำราเรียนมีความทันสมัยและเพียงพอหรือไม่

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นเป็นอันดับแรกว่าเวลาเรียนประวัติศาสตร์น่าจะยังไม่เหมาะสม เนื่องจากไปรวมอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีสาระอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกันอีก 4 สาระ จากปัญหานี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จึงได้มีหนังสือสั่งการไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ที่ยังใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 อยู่ให้ ปรับเพิ่มเวลาเรียนวิชาประวัติศาสตร์ และจัดทำโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ให้สัมภาษณ์โดย อ.ระวีวรรณ ภาคพรต นักวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ใน รายงานหมายเหตุประเทศไทย ทางสถานีโทรทัศน์ NBT วันที่ 5 มกราคม 2552) ส่วนหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งใช้พร้อมกันทุกโรงเรียนในปีการศึกษา 2553 ได้กำหนด เป้าหมายไว้ว่า **“การเรียนประวัติศาสตร์ไทยจะทำให้ประชาชนในชาติรู้จักความเป็นมาของชาติ ของตน ยังความรักความผูกพัน ความหวงแหนในแผ่นดินที่พระมหากษัตริย์ บรรพบุรุษ และ คนในอดีตได้เสียสละปกป้องแผ่นดินให้ดำรงมาตราบชั่วลูกชั่วหลานจนปัจจุบัน”** (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ประจำวันที่ 29 ก.ค. 2552) และให้เหตุผลของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในโอกาสครบรอบ 1 ปี การปฏิรูป การสอนประวัติศาสตร์ ไว้ดังนี้

1. การได้เรียนประวัติศาสตร์จะทำให้รู้จักตนเอง รู้ประวัติความเป็นมาของประเทศชาติ เข้าใจพัฒนาการของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินจากอดีต และความรุ่งเรืองที่สืบทอดมีวิวัฒนาการ มาอย่างต่อเนื่อง

2. สร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติเกิดความรักความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษวีรบุรุษที่ก่อตั้ง ชาติบ้านเมืองยังความเป็นปึกแผ่นดำรงเอกราชมาจนปัจจุบัน รวมถึงการสืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมที่คงความเป็นเอกลักษณ์ เป็นหน้าที่คนรุ่นหลังจะต้องสืบทอดให้คงอยู่ ตลอดไป

3. ส่งเสริมผู้เรียนรู้ให้เป็นนักคิด มีเหตุผล เพราะว่าการบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ หรือวิธีการทางประวัติศาสตร์มุ่งเสริมจิตใจให้ใฝ่รู้ (Inquiring Mind) มีการตั้งคำถาม ค้นคว้า หาคำตอบ ศึกษาหลักฐานเอกสาร หาเหตุผล เพื่อค้นคว้าหาคำตอบ

4. บทเรียนจากอดีตทำให้ผู้คนในสังคมได้เรียนรู้ความเป็นมาในสังคมของตนเอง เห็น บทเรียนในอดีตที่มีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจและช่วยตัดสินใจ ที่จะดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้องสังคมและชาติบ้านเมือง บทเรียนในอดีตจะช่วยสร้างความรู้สึ กในชะตากรรมให้กับคนในสังคมเดียวกัน ปลุกฝังความรู้สึกในความเป็นชาติและหวงแหนอธิปไตย และเอกราชของชาติของตนเอง

ดังนั้น การเรียนประวัติศาสตร์จึงมุ่งพัฒนาคนให้มีความคิดมีเหตุผล มีความภาคภูมิใจ ในแผ่นดิน และเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการสอนประวัติศาสตร์แก่เด็กและเยาวชน จาก แนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการมาแล้วและแผนที่จะดำเนิน ต่อไป ฤทธิพิทักษ์จาก รศ. ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (กรุงเทพธุรกิจ <http://www.seubsan.net/index>) ว่า **“การปฏิรูปการเรียนการสอนประวัติศาสตร์”** ทำได้เท่าที่สำนักงานคณะกรรมการ

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งใจจะทำนี้ ทำให้เยาวชนและสังคมไทยจะต้องสูญเสียโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากการศึกษาประวัติศาสตร์ไปเป็นอันมาก เพราะเรื่องที่ต้องการให้เรียนก็ยังเป็นเรื่องเดิม ๆ คือเน้นความยิ่งใหญ่ของชาติ และเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนนั้นก็ขัดขวางการตั้งคำถามที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเป็นนักคิด และค้นหาคำตอบด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริง การสอนประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องควรจะเป็นการสร้างตระหนักรู้ในความสำคัญของการฝึกให้นักเรียนรู้จักแนวการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน เพื่อจะสามารถมองปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ จากหลากหลายมุมมอง และสามารถจะพัฒนาวิธีคิดที่เอื้อให้เข้าใจความซับซ้อนของปรากฏการณ์ หรือความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เกิดขึ้นในอดีต จนเกิดวิสัยทัศน์ที่จะมองเห็นความซับซ้อนและความหลากหลายของความเปลี่ยนแปลงอย่างกระจ่างแจ้งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้มีศักยภาพมากขึ้นในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่หลั่งไหลเข้ามาในชีวิตยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น ประวัติศาสตร์ที่จะสอนในโรงเรียนจึงจำเป็นต้องเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และ **“ความเป็นไทย”** ที่สพลุ จะปลูกฝังแก่นักเรียนก็ต้องเป็น **“พหุวัฒนธรรม”** ด้วย

ในขณะที่ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญค่อนข้างน้อยกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แต่หน่วยงานนอกกระทรวงศึกษาธิการอย่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายชุมชนและสังคมกลับมีความคึกคักเป็นอย่างยิ่งในการเข้ามาจับบทบาทในการให้ทุนสนับสนุนให้มีการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ ที่ รศ. ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ อาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทำการสังเคราะห์ไว้ในปี พ.ศ. 2548 ในชื่อว่า **“ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน : ทิศทางใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์”** และงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ของรองศาสตราจารย์ ยงยุทธ ชูแว่น อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้สร้างตำราวิธีการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นใน พ.ศ. 2551 ในชื่อว่า **“เครื่องศตวรรษแห่งการค้นหา : ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย ว่าด้วยความเป็นมา สถานภาพ แนวคิดวิธีการศึกษา และบทบาทในปัจจุบัน”** รวมทั้งงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอีกหลายสิบเรื่อง ที่ สกว. ให้การสนับสนุนนับว่าเป็นประจักษ์พยานชิ้นสำคัญของความก้าวหน้าในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนอกสถานศึกษา และเป็นที่น่ายินดียิ่งเมื่อสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เชิญ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และทีมวิจัยในโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทั้งอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยที่เป็นที่ปรึกษาโครงการ ครูและนักเรียนที่ทำวิจัย มาเล่าประสบการณ์ในการทำวิจัยให้ศึกษานิเทศก์ทุกเขตพื้นที่การศึกษาฟัง ระหว่างวันที่ 13 - 16 กันยายน 2553 ณ โรงแรม รอยอลเบญจา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีที่จะนำองค์ความรู้และประสบการณ์จากมืออาชีพ อย่าง สกว. มาประสานเข้ากับการปฏิบัติในสภาพจริงของการใช้หลักสูตรระดับชั้นเรียน

5. แนวโน้มในการจัดการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในอนาคต

นับเป็นการกระตุ้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระบบโรงเรียน ครั้งสำคัญเมื่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้เข้ามาส่งเสริมให้มีการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นถึงระดับโรงเรียน โดยมีนักเรียนและครูเป็นผู้วิจัยผ่านโครงการยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 - 2552 ผลงานที่เป็นรูปธรรมของนักเรียนได้ ถูกนำไปเผยแพร่ โดยการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน 4 ภูมิภาค และอยู่บน Web site ของ มหาวิทยาลัยที่เป็นศูนย์ประสานงานโครงการฯ และของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

ถึงแม้ว่าจุดเริ่มต้นของการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ สกว. ให้การสนับสนุนจะไม่ได้เน้น ที่มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรในสาระประวัติศาสตร์ก็ตาม แต่นับเป็นบทเรียนที่มีค่า อย่างยิ่งต่อการนำไปต่อยอดจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ทั้งด้านการกำหนดเนื้อหาในการศึกษาและวิธีการศึกษา ดังนี้

๑) เนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการศึกษากิจกรรมหรือประสบการณ์ทุก ๆ ด้านของสังคม ใน “ท้องถิ่น” โดยให้ความสำคัญที่ประชาชนในฐานะเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ และเปิดโอกาส ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้วย ซึ่งประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ท้องถิ่น ในลักษณะนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงความเป็นมาของวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น และความรู้นี้ก็จะเป็นพลังที่ช่วยให้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถฟื้นฟูชีวิตให้แก่สถาบัน วัฒนธรรม และศักดิ์ศรีของแต่ละท้องถิ่นด้วย

ดังนั้น ถ้าจะทำการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นควรจะศึกษาเรื่องราว ดังต่อไปนี้

1. ตำนานของหมู่บ้าน ตำบล เมือง
2. ประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน ตำบล เมือง
3. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ ประชากร แร่ธาตุ)
4. การอพยพ - การตั้งถิ่นฐาน
5. ชชาติพันธุ์วิทยา
6. บุคคลสำคัญ
7. ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ (อาชีพ การทำมาหากิน พ่อค้าคนกลาง การทอผ้า การทำส้มผัก การทำน้ำผักสะทอน การทำปลาร้า การทำไข่เค็ม ฯลฯ)
8. วิถีทางการดำเนินชีวิต
9. ภูมิปัญญาชาวบ้าน
10. วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน
11. ภาษาและอักษร
12. การละเล่น ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬาพื้นบ้าน
13. โบราณวัตถุ โบราณสถาน และแหล่งชุมชนโบราณ
14. พาหนะพื้นบ้าน
15. เลือผ้า เครื่องแต่งกาย
16. ประเพณี - พิธีกรรม - ความเชื่อ
17. ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของเมือง (วิถีชีวิตชาวบ้านเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง)

สำหรับเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่จัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นตามความเข้าใจของครูคือ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ในอดีตที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้น เรื่องราวในอดีตที่นำมาจัดการเรียนการสอนนั้นจะเป็นเรื่องราวเหตุการณ์ที่เป็นความทรงจำร่วมกันของคนทั้งชุมชนไม่ใช่เหตุการณ์ความประทับใจของใครคนใดคนหนึ่ง หรือสายตระกูลใดตระกูลหนึ่ง ซึ่งความเข้าใจนี้ก็มักจะถูกต้องและเพียงพอที่ครูจะนำมาเป็นฐานคิดในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ ซึ่งหลักสูตรปัจจุบันได้กำหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ค่อนข้างชัดเจน ถ้าครูได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรเป็นอย่างดีจะทำให้การวางแผนและการจัดการเรียนการสอนได้

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามตัวชี้วัดและยังได้ผ่านการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีพี่เลี้ยงที่ดีอย่างครูที่ผ่านกระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตามโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาและวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นดีกว่าครูที่ไม่เคยผ่านกระบวนการดังกล่าว (สัมภาษณ์ ครูสุรางค์ ลำดอน โรงเรียนบ้านห้วยส้ม วันที่ 24 สิงหาคม 2553 และครูเกรียงจันทร์ เกษทองมา โรงเรียนวังทรายขาววิทยา

วันที่ 3 กันยายน 2553) ข้อมูลนี้แสดงถึงความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมของโครงการยุววิจัยของ สก. และแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังต้องได้รับการพัฒนาอีกมาก ทั้งด้านการวิเคราะห์หลักสูตร การวางแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งต้องเป็นวิธีที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง

การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การสอนประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องวิธี จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนคิดเป็น การสอนให้นักเรียนชื่นชม และศรัทธาอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างไม่ลืมหูลืมตาจะทำให้สังคมไทยเดินไปสู่หายนะซึ่งปัจจุบันก็เห็นเป็นปรากฏการณ์ความแตกแยกทางความคิดที่ยากแก่การเยียวยา การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นควรเน้นให้นักเรียนเข้าใจชุมชนและสังคมของเขา ความเข้าใจนั้นต้องได้มาจากการศึกษาและวิพากษ์ข้อมูลซึ่งทำได้หลายระดับ ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของผู้เรียน การทำความเข้าใจมาตรฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ ให้ชัดเจนจะช่วยครูวางแผนและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนักเรียนมากขึ้น มีคำว่า **“อภิปราย”** ปรากฏอยู่ในตัวชี้วัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนต้องกระตุ้นกระบวนการคิดให้แก่นักเรียน เพราะจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการอภิปรายคือ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและได้พัฒนาศักยภาพความเป็นปัญญาชนตั้งแต่ยังเยาว์ การอภิปรายทำได้หลายลักษณะ เช่น การพูดหน้าชั้น การเขียนเรียงความ และการถกเถียงประเด็นเฉพาะ เป็นต้น

การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มีชีวิตชีวาขึ้นมาครูจะต้องพานักเรียนออกจากห้องเรียนไปศึกษาจากสถานที่จริงในชุมชน ไปพบปะพูดคุยสอบถามจากผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ฝึกหัดให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น หัดตั้งข้อสังเกตจากหลักฐานหรือคำบอกเล่า ถ้านักเรียนในระดับชั้นที่โตขึ้นก็แนะนำให้ศึกษาเพิ่มเติมได้จากเอกสาร ตำรา หรืองานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท

ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทุกโรงเรียนควรจะต้องพานักเรียนไปชมพิพิธภัณฑ์ประจำ

จังหวัดหรืออำเภอของตนเอง นักเรียนจะได้มีความรู้กว้างขวางมากขึ้น เพราะคำว่าท้องถิ่นไม่ได้หมายความว่า เป็นแค่หมู่บ้านหรือตำบลที่นักเรียนอาศัยอยู่เท่านั้น คำว่าท้องถิ่นกว้างขวางกว่านั้น อาจจะกินพื้นที่ทั้งจังหวัด หรือหลายจังหวัด

ซึ่ง ครีตกร วลลิโถม (2551 หน้า 12) ให้ความหมายท้องถิ่นว่า “ท้องถิ่น หมายถึง พื้นที่ในลักษณะภูมิประเทศหนึ่งที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ อาจเป็นพื้นที่ในเขตหุบเขา พื้นที่บริเวณลุ่มน้ำ พื้นที่ตามชายฝั่งทะเลก็ได้ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความกว้างขวางเพียงพอที่จะทำให้ผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนได้หลายชุมชน มีพื้นที่สาธารณะที่ไม่เป็นของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง”

เพราะฉะนั้น นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาต้องขยายขอบเขตของการศึกษาท้องถิ่นมากขึ้นตามลำดับ

6. บทเรียนจากการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : ของนักเรียนในโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่ม 2

จากความสำเร็จของ “โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” จึงเป็นบทเรียนที่ดีให้กับ
การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบดังจะเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. ด้านกระบวนการ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปการเรียน
การสอน การปฏิรูปการเรียนการสอนที่พยายามกันอยู่นี้คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ เน้นทักษะกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่ง
เป็นไปตามความเชื่อของการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่เชื่อในทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการสร้างสรรค์สร้าง
ความรู้ (Constructivism) การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่นักเรียนได้ลงมือเองทุกขั้นตอน
โดยมีครูคอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ตั้งแต่การศึกษาและสังเกตปรากฏการณ์ การ
เลือกปรากฏการณ์ที่มีความสำคัญต่อชุมชน การตั้งคำถาม การลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล การ
จัดการและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสนามการวิจัย การสังเกต บันทึก การจดจำ การตีความ
การวิเคราะห์ข้อมูล ลงสรุป การเขียนรายงาน การนำเสนอทั้งด้วยวาจา และการนำเสนอโดยใช้
เทคโนโลยี ด้วยกระบวนการทั้งหมดนี้จึงจะถือว่าเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ด้านเนื้อหา

ในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เนื้อหาของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมี
ความแตกต่างไปตามบริบทของโรงเรียนและความสนใจของนักเรียน เช่น โรงเรียนบ้านปากปวน
ศึกษาเรื่องประวัติความเป็นมาของงานเทศกาลพริก โรงเรียนวังทรายขาววิทยา ศึกษาเรื่อง
ประเพณีการเลี้ยงผีของชุมชนทรายขาว โรงเรียนบ้านห้วยส้ม ศึกษาเรื่องความเชื่อปู่หลุบของ
ชาวบ้านอำเภอกุกระดิง เป็นต้น

การไม่ถูกจำกัดด้วยเนื้อหาทำให้ครูมีความสุขในการจัดการเรียนการสอน เพราะได้เรียนรู้
ไปพร้อม ๆ กับนักเรียน นักเรียนก็มีความสุขว่าตัวเองได้เป็นผู้สร้างสามารถความรู้

3. ด้านการวัดและประเมินผล

ทีมวิจัยทุกทีมมีปัญหาคือเรื่องเวลา เพราะไปติดกับกรอบในตารางเรียนที่
วิชาประวัติศาสตร์มีเวลาเรียนสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็ยังมีเวลาน้อยลง
กว่านั้นมาก แต่เมื่อพิจารณากระบวนการทั้งหมดในการศึกษา ครูจะสามารถบูรณาการได้เกือบ
ทุกวิชา ภาษาไทยสามารถประเมินได้จากการเขียน การอ่าน การนำเสนอด้วยวาจา คอมพิวเตอร์

สามารถประเมินได้จากการออกแบบนำเสนอด้วยโปรแกรมต่าง ๆ ศิลปะสามารถประเมินได้จากการออกแบบรูปเล่ม การทำภาพประกอบ การใช้สี การจัดองค์ประกอบทางศิลปะ คณิตศาสตร์สามารถประเมินได้จากการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ การประมาณการด้านเวลา ตารางทำงาน ยิ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถสำคัญ สามารถประเมินได้ตลอดกระบวนการ

ถ้าครูผู้สอนในระดับชั้นเดียวกันได้มาวางแผนร่วมกัน นำมาตรฐานและตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชามาวิเคราะห์ และกำหนดสัดส่วนงานที่จะวัดผลประเมินผลและกำหนดสัดส่วนคะแนนเรื่องเวลาจะไม่ใช่วิธีปัญหาอีกต่อไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบต้องมีความรู้ความสามารถที่ชัดเจนมีทักษะในการสื่อสารเพื่อที่จะโน้มน้าวผู้บริหารและคณะครูให้เห็นประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้กระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นแกนในการจัดหน่วยการเรียนรู้

4. ด้านหลักสูตรสถานศึกษา

ประโยชน์ที่จะเกิดต่อโรงเรียนอีกประการหนึ่งคือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่นักเรียนศึกษาและเขียนรายงานนั้น โรงเรียนสามารถนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษา หรือนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนลักษณะอื่น ๆ ได้ เพราะการศึกษาและเขียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของนักเรียนจะมีคุณภาพพอที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ เนื่องจากทางโครงการจะมีกระบวนการสนับสนุนและพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่องจนเสร็จสิ้นโครงการ

5. ด้านนักเรียน

นักเรียนเกิดความรู้และทักษะในด้านการวิจัย ตั้งแต่ความสนใจปรากฏการณ์ทางสังคม การตั้งคำถามต่อปรากฏการณ์รอบตัว การศึกษาและรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลงานวิจัย ซึ่งความรู้และทักษะเหล่านี้จะสำคัญต่อนักเรียนในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป นอกจากนี้ การที่นักเรียนร่วมศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง ได้สัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ได้วิเคราะห์เรียบเรียงเรื่องราวของชุมชนหรือท้องถิ่น กระบวนการดังกล่าวนี้ส่งผลต่อความคิดของนักเรียน ทำให้พวกเขามีความสำนึกที่ดีต่อท้องถิ่นและความเป็นคนในท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้เขาเป็นคนที่มีความคิดดี มองอนาคตและเลือกอนาคตของตนได้ดียิ่งขึ้น

6. ด้านชุมชนและสังคมสังคม

การศึกษาประเพณีพิธีกรรมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น นำความรักความผูกพันมาสู่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ผู้เฒ่าผู้แก่ก็มีความสุขที่ได้เล่าเรื่องราวที่ตนเห็นว่ามีคุณค่าไว้ให้ลูกหลานได้รับฟัง ลูกหลานก็คิดถึงปู่ย่าตายายของตน อยากกลับไปหาไปสอบถามไปฟังเรื่องเล่าต่าง ๆ เห็นคุณค่าที่ท่านเหล่านั้นได้สั่งสมและทำสิ่งดีไว้ให้ลูกหลานมากมาย การไปร่วมงานประเพณีของเด็ก ๆ ก็มีความหมายมากขึ้นไม่สักแต่จะไปตาม ๆ กันเท่านั้น นอกจากความรู้สึกรักผูกพันและภาคภูมิใจในตนเองของคนในท้องถิ่นแล้ว ก็ยังส่งผลถึงการอนุรักษ์และใช้สอยทรัพยากรในท้องถิ่นแต่พอประมาณเพื่อความยั่งยืนอีกด้วย

ตัวอย่างหนึ่งของการศึกษาประวัติประเพณีพิธีกรรมของท้องถิ่นคือ ถ้าเราเข้าใจรากฐานความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่นนั้นก็สามารถสร้างสรรค์ประเพณีขึ้นมาใหม่ได้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

เช่นกรณี **คุณตาทองหล่อ** และ**พระครูเจ้าอาวาสวัดป่าภูผาแดง** ที่มีความเข้าใจถึงประเพณีและความเชื่อของคนในตำบลหนองคัน อำเภอกุหลอง จึงได้คิดประเพณีแต่งงานและสู่ขวัญลูกกบ ลูกอึ่ง ของตำบลหนองคัน อำเภอกุหลอง จังหวัดเลย ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2550 และทำติดต่อกันมาทุกปี เป็นปีที่ 3 โดยเริ่มจากเกิดความสำนึกรักในท้องถิ่นและความภาคภูมิใจในอดีตอันอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นตนเองของคุณตาทองหล่อ ศรีหนารักษ์กับพระครูเจ้าอาวาสวัดป่าภูผาแดง ตำบลหนองคัน อำเภอกุหลอง

ซึ่งทั้งสองท่านนับเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่สั่งสมภูมิปัญญาไว้มากมาย และสร้างสรรค์ประเพณีนี้ขึ้นมา โดยอาศัยความเชื่อของชาวบ้านในอำนาจของผีปอบตาและเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา และพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ของพราหมณ์ จึงได้รวบรวมแนวคิดเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคัน และนายอำเภอกุหลอง จนเกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมา

ปัจจุบันนี้วัดป่าภูผาแดงกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และอนุบาล กบ เขียด และอึ่งตามธรรมชาติ ทำให้มี กบ อึ่ง และเขียด พอให้ชาวบ้านได้จับกินเป็นอาหารตามฤดูกาล คุณตาทองหล่อเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “ถ้าเราสามารถทำให้ลูกหลานของเรารักท้องถิ่นได้เขาจะมีสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณีพิธีกรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของชุมชนเอง อย่างคุณตารักบ้านเกิดมาก ไปเห็นที่ไหนเจริญก็อยากให้หมู่บ้าน ตำบล อำเภอของตนเองเจริญ ดีใจที่เดี๋ยวนี้มีคนสนใจมาศึกษาความเป็นมาของหมู่บ้าน ประเพณีของตนเองมากขึ้น” คุณตาได้บอกเพิ่มเติมว่า “เดี๋ยวนี้คนไม่ค่อยรู้ที่มาที่ไปของตนเอง ไปสนใจแต่สิ่งข้างนอก ลืมนึกถึงภูมิปัญญาปู่ย่าตายายของตนเอง ก็เลยคิดว่าบ้านเมืองตัวเองไม่มีอะไรดี แต่เดี๋ยวนี้ดีขึ้น ครูให้นักเรียนมาสัมภาษณ์คนเฒ่าคนแก่ เรื่องนั้นเรื่องนี้ก็จะได้ไม่สูญหายไปตามเวลา”

บทสรุป

การศึกษาประวัติศาสตร์ในสังคมไทยและในระบบการศึกษาได้พัฒนามาตามลำดับ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเนื้อหา วิธีการ และจุดมุ่งหมายของการศึกษา ในระยะเริ่มต้นเนื้อหาที่ศึกษาเป็นเรื่องราววีรกรรมของพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญทางด้านการเมืองการปกครอง โดยมีวัดและวังเป็นแกนในการดำเนินเรื่อง การบันทึกเรื่องราวเป็นลำดับเส้นตรงตามเวลาปฏิทิน มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อความรู้สึกว่าประเทศเรามีพัฒนาการที่ยาวนาน มีความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับอารยประเทศ มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความชื่นชมและสำนึกในพระมหากษัตริย์ของพระมหากษัตริย์และเจ้านายที่มีคุณูปการต่อการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่บ้านแกเมืองและนำพาประเทศชาติให้อยู่รอดปลอดภัยจากการรุกรานจากต่างประเทศ การจัดการเรียนการสอนเป็นการเรียนแบบท่องจำเนื้อหาที่ถูกบันทึกไว้ในพงศาวดาร ผู้เรียนยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้สอบถามความรู้ที่ถูกบันทึกไว้ เป็นการเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อในเรื่องราวนั้น ๆ

เมื่อการศึกษาขยายตัวมากขึ้น สามัญชนมีโอกาสดำเนินการศึกษาเพิ่มขึ้น เกิดนักปราชญ์สามัญชนขึ้นจำนวนมาก สังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น มีปัญหามากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคมทั้งจากภายในและต่างประเทศ การขับเคลื่อนสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ทั้งนักประวัติศาสตร์จำนวนหนึ่งยังพบว่าเนื้อหาทางประวัติศาสตร์บางช่วงบางตอนถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อรับใช้และสนองความเชื่อของคนบางกลุ่ม (ศึกษาเพิ่มเติมในชาติไทยและความเป็นไทย โดยหลวงวิจิตรวาทการ: สายชล สัตยานุรักษ์. 2545) ทำให้คนบางกลุ่มรู้สึกด้อย ทั้ง ๆ ที่แต่ละกลุ่มแต่ละเผ่าพันธุ์มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเองที่สั่งสมและเปลี่ยนแปลงมาเพื่อความอยู่รอดจนและสร้างสังคมมาได้มายั่งยืน การศึกษาประวัติศาสตร์จำนวนเดียวทำให้คนชายขอบกลายเป็นอื่น

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา การศึกษาประวัติศาสตร์จึงขยายขอบเขตออกไปนอกเรื่องราวของเมืองหลวงและชนชั้นนำมาสนใจคนเล็กคนน้อยมากขึ้น และโดยเฉพาะช่วงเวลาหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา (ยงยุทธ ชูแว่น. 2551 หน้า 24) ถึงแม้ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์จะมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากทั้งด้านเนื้อหา วิธีการ แต่การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระบบโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานถ้าจะนับว่ามีการตื่นตัวอย่างสำคัญในการหันมาศึกษาประวัติศาสตร์เพิ่งเริ่มประมาณปี พ.ศ. 2536 ที่มีการสัมมนาเพื่อปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา แต่ก็ไม่ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเท่าที่ควรเพราะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 วิชาประวัติศาสตร์ก็ยังคงจัดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา

และวัฒนธรรมซึ่งไม่ต่างจากการจัดหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) วิชาประวัติศาสตร์ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่เมื่อพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ วันที่ 12 สิงหาคม 2551 ส่วนหนึ่งได้ตรัสถึงความห่วงใยที่เด็กไทยไม่รู้เรื่องราวความเป็นมาของชาติและบรรพบุรุษตนเอง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้มีหนังสือสั่งการให้เพิ่มเวลาในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ขึ้น มีการอบรมครู อบรมศึกษานิเทศก์ จัดประกวดหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของครู จัดงบประมาณสนับสนุนจ้างครูสอนทุกโรงเรียน เป็นต้น

เป้าหมายและกิจกรรมที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษานำเสนอต่อสาธารณะ ยังมีข้อวิจารณ์อย่างน่าคิดจากนักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์อย่าง รศ. ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ศึกษาเพิ่มเติมใน มองต่างมุม : กรณี สพฐ.กับการปฏิรูปการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ <http://newsroom.bangkokbiznews.com/comment.php?>)

ส่วนการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ให้นักเรียนลงมือศึกษาวิจัยด้วยตนเอง น่าจะเริ่มอย่างแพร่หลายและได้ผล เมื่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเข้ามาสนับสนุนและให้ทุนในโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การดำเนินโครงการนี้เป็นไปอย่างมีระบบต่อเนื่อง โดยจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาตั้งแต่เริ่มโครงการจนสิ้นสุดโครงการ

แต่การจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนยังต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาอีกมาก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานคงจะเลยมไม่ได้กับบทเรียนที่ สกว. ได้ดำเนินการนำร่องมาแล้ว เพื่อเป็นการต่อยอดและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. 2546. **วิชาการวิจัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2532. **หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ. 2535.
- การพัฒนารายวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นในหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533.**
กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ. 2545.
- หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. 2546.
- ประวัติศาสตร์ไทยเชิงวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2552.
- หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิตร ภูมิศักดิ์. **ความหมายของวิชาประวัติศาสตร์**. เข้าถึงได้จาก http://www.thaigoodview.com/library/teachershow/nakhonsithamrat/tawat_k/laktanp rawattisat/page02.htm. สืบค้น 5 ตุลาคม 2553.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. 2551. **แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. เข้าถึงได้จาก http://yuvavijai.pr.in.th/attachments/059_แนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น http://yuvavijai.pr.in.th/attachments/059_ สืบค้น 24 สิงหาคม 2553.
- ธิดา สารยา (ผู้แปล). 2520. http://kkulib.kku.ac.th/search~S0*thx/ศึกษาประวัติศาสตร์อย่างไรและทำไม
โดย โรเบิร์ต วี. แดเนียลส์. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- ธิดา สารยา. 2525. http://kkulib.kku.ac.th/search~S0*thx/?ตำนานและตำนานประวัติศาสตร์กับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2529.
http://kkulib.kku.ac.th/search~S0*thx/?ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- ธิดิมา พิทักษ์ไพรวรรณ. (ผู้แปล). 2524. http://kkulib.kku.ac.th/search~S0*thx/?การเข้าใจประวัติศาสตร์ :
มูลบทว่าด้วยระเบียบวิธีประวัติศาสตร์ โดย หลุยส์ กอตชัลค์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- นิตี เอียวศรีวงศ์. 2530. **วิจารณ์หนังสือบ้านกับเมืองของฉัตรทิพย์ นาถสุภา**. วารสารเศรษฐศาสตร์
ธรรมศาสตร์. 5,2.
- ภาณุทัต ยอดแก้ว. 2551. **กระบวนทัศน์ใหม่ในการสร้างจินตนาการและจิตสำนึกเกี่ยวกับไทยและเอเชีย**
ตะวันออกเฉียงใต้ ในการนิพนธ์ตำราประวัติศาสตร์/สังคมศึกษาเพื่อใช้ในระดับประถมและมัธยมศึกษา
เข้าถึงได้จาก <http://www.midnightuniv.org/midnighttext/0009999859.html>. สืบค้น 10 ตุลาคม 2553.

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ยงยุทธ ชูแว่น.2545. มิถุนายน พุทธศักราช. **ความสำคัญและขอบเขตของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบัน.**

วารสารอักษรศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร. 25,1: 102-114. 2551.

เครื่องศตวรรษแห่งการค้นหาและเส้นทางสู่อนาคต : ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ระพี สาคริก. 2550. **การศึกษาประวัติศาสตร์นั้นสำคัญไฉน.** 8 พฤษภาคม 2550. เข้าถึงได้จาก <http://www.openbase.in.th/files/rapeearticle2009026.doc>. 8

<http://www.openbase.in.th/files/rapeearticle2009026.doc>. 8 สืบค้น 15 สิงหาคม 2553.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551) **ความหมายของภูมิวัฒนธรรมการศึกษาจากภายในและสำนึกของท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.

สมชาติ มณีโชติ. 2551. **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น.** มหาสารคาม : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สายชล ลัตยานุรักษ์. (2545). **ชาติไทยและความเป็นไทยโดยหลวงวิจิตรวาทการ.** กรุงเทพฯ : มติชน.

สีลาภรณ์ บัวสาย.2552. **ความสำคัญและบทบาทของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบัน.** เข้าถึงได้จาก <http://rescom.trf.or.th/display/index.php?> สืบค้น 12 กันยายน 2553.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. 2551. **ทัศนะวิจารณ์ 19 กันยายน พ.ศ. 2551 มองต่างมุม : กรณี สพฐ.กับการปฏิรูปการเรียนการสอนประวัติศาสตร์.** กรุงเทพฯธุรกิจ ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก <http://www.seubsan.net/index> สืบค้น 15 กันยายน 2553.

นันทนา (สารกิจจานนท์) ราชเฉลิม

การศึกษา :

- ครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) โครงการคุรุทายาท วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
- ศีษศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและสถิติการศึกษา
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- กำลังศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การทำงาน :

- ตำแหน่ง **ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ**
- กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
 - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เลย เขต 2